

10 Μαρτίου 2017

Το τελετουργικό της «Βροχοφόρου Πιρπιρούνας»

Πολιτισμός / Λαογραφία-Παράδοση

Βασίλειος Καϊμακάμης, Αναπλ. καθηγητής ΤΕΦΑΑ-ΑΠΘ

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=153613>]

Στη συνέχεια έριχναν στο κεφάλι της «Πιρπιρούνας» μια λεπτή μαύρη μαντίλα, μέσα από την οποία είχε τη δυνατότητα να βλέπει, αλλά να μην αναγνωρίζεται, αφού εκτός από την παρέα κανείς στο χωριό δεν έπρεπε να γνωρίζει ποια γυναίκα «έγινε Πιρπιρούνα».

Στο τέλος της έβαζαν στο κεφάλι μια μεγάλη κατσαρόλα για να την προφυλάγει από το νερό, που όπως θα φανεί στη συνέχεια, θα της ρίχνουν οι νοικοκυρές του χωριού.

Ενώ λάμβανε χώρα αυτή η διαδικασία, που ονομαζόταν «το φτιάξιμο της Πιρπιρούνας», οι γυναίκες τραγουδούσαν «το τραγούδι της Πιρπιρούνας», ή έλεγαν διάφορες ευχές, επικλήσεις για βροχόπτωση, για καλή σοδειά και άλλα παρόμοια.

Όταν ήταν όλα έτοιμα η ομάδα των 15 έως 20 γυναικών ξεκινούσε και από σπίτι σε σπίτι γύριζε όλο το χωριό. Το κυρίαρχο τραγούδι της παρέας, δηλαδή «το τραγούδι της Πιρπιρούνας», που επαναλαμβανόταν, μεταξύ άλλων, όλη τη μέρα, ήταν το εξής:

*«Πιρπιρό βασιλικό, το θεό παρακαλώ,
για να βρέξει μια βροχή, μια βροχή καλή, καλή,
στα 'στάρια στα κλωνάρια, να γεμίσουνε τ' αμπάρια,
όλη η γη για να βλαστήσει, ο θεός να τα βλογήσει».*

Πέρα από το παραπάνω τραγούδι, το οποίο γνώριζαν σαν προσευχούλα όλοι οι Κοκκινοπλίτες, από τότε που ήταν μικρά παιδιά (με διάφορες παραλλαγές), η παρέα αυτοσχεδίαζε και αρκετά άλλα. Έτσι λοιπόν απηύθυνε διάφορες προσευχές, ευχές και παρεκκλίσεις για βροχόπτωση, βλάστηση, καλή σοδειά και καλή παραγωγή από τα χιλιάδες γιδοπρόβατα, ενώ συγχρόνως αυτοσχεδίαζε διάφορους χορούς.

Η νοικοκυρές έβγαιναν στο μπαλκόνι, υποδέχονταν με καλοσύνη την παρέα, κερνούσαν (κυρίως λουκούμι, ξηρούς καρπούς) και με ένα κανάτι ράντιζαν ή έριχναν όλο το νερό μαζί στο κεφάλι της Πιρπιρούνας, το οποίο ήταν, όπως προαναφέρθηκε, καλυμμένο με κατσαρόλα. Συγχρόνως έλεγαν διάφορες ευχές για βροχόπτωση και κυρίως «θεέ μου έτσι να βρέξει». Την ίδια στιγμή ή Πιρπιρούνα χοροπηδούσε με ρυθμό (χόρευε) και δεχόταν με ευχαρίστηση το νερό, ενώ όλοι

μαζί τραγουδούσαν και χόρευαν το «πιρπιρό βασιλικό...».

Στο τέλος η κάθε νοικοκυρά έδινε στην παρέα, ό,τι είχε ευχαρίστηση (αλεύρι, τυρί, λάδι, ξηρούς καρπούς κτλ).

Νωρίς το απόγευμα και αφού η παρέα είχε περάσει από πολλά νοικοκυριά πήγαινε σε μια βρύση με πολύ νερό και «χαλούσε την Πιρπιρούνα». Έβγαζε δηλαδή τα κλαδιά από τη γυναίκα και τα πετούσε στη βρύση λέγοντας διάφορες προσευχές και ευχές για βροχόπτωση, ευγονία και υγεία.

Στη συνέχεια η παρέα κατέληγε σε ένα φιλικό σπίτι και αφού πρώτα ξεκουραζόταν, άρχιζε να ετοιμάζει διάφορα φαγητά, με τα προϊόντα, που είχαν συγκεντρώσει από το χωριό. Όταν ήταν όλα έτοιμα «έστρωναν το τραπέζι της Πιρπιρούνας», όπου μπορούσε να λάβει μέρος η κάθε γυναίκα του χωριού και στη συνέχεια ακολουθούσε χορός και τραγούδι.

Πολλές φορές συνέβαινε, την ίδια μέρα που έβγαινε η «Πιρπιρούνα» στο χωριό, να σταματήσει και η παρατεταμένη ανομβρία. Έτσι λοιπόν, ενώ οι γυναίκες που απαρτίζανε την παρέα της «Πιρπιρούνας» τραγουδούσαν «..θεέ μου να βρέξει μια βροχή....», συγχρόνως έβαζαν τις ποδιές στο κεφάλι για να προφυλαχτούν από την ξαφνική και καταρρακτώδη βροχή.

Οι Κοκκινοπλίτες πίστευαν τόσο πολύ στη «Βροχοφόρα Πιρπιρούνα», ώστε πολλές φορές κάποιιοι, των οποίων τα σπαρτά δεν χρειάζονταν βροχή, βιάζονταν να τα τελειώσουν (κυρίως το αλώνισμα) πριν οι γυναίκες διοργανώσουν το παραπάνω δρώμενο. Μάλιστα λέγεται ότι, κάποτε μια αγρότισσα, που δεν είχε αλωνίσει ακόμη παρακαλούσε τις γυναίκες να μη κάνουν την «Πιρπιρούνα» μέχρι να τελειώσει και αυτή, διότι πίστευε ακράδαντα ότι, μόλις κάνουν την «Πιρπιρούνα» θα βρέξει και θα καταστραφούν τα θερισμένα σιτηρά της (Καϊμακάμης, 2011).

Οι Κοκκινοπλίτες του παλαιού καιρού ήταν κυρίως γεωργοκτηνοτρόφοι, οι οποίοι ήταν άμεσα δεμένοι με τη θρησκεία, την παράδοση, το φυσικό περιβάλλον, τη γη και τον Όλυμπο. Στον κύκλο του χρόνου είχαν πολλά ήθη και έθιμα που είχαν σχέση με τη βροχόπτωση, την καλή σοδειά και την ευγονία. Μάλιστα, κάποια από αυτά συνοδεύονταν από χορούς, τραγούδια και άλλα λαογραφικά δρώμενα. Για να αντιμετωπίσουν και να εξορκίσουν την ανομβρία, την κακή σοδειά και τις αρρώστιες κατέφευγαν, μεταξύ άλλων, σε διάφορα πατροπαράδοτα θρησκευτικά και λαογραφικά «Βροχοφόρα» δρώμενα. Σε κάποια από τα παραπάνω έθιμα, όπως αυτό της «Βροχοφόρας Πιρπιρούνας» η Κοκκινοπλίτισες έπαιζαν κυρίαρχο ρόλο ή είχαν την αποκλειστικότητα. Τα δρώμενα αυτά τα οποία είχαν τις ρίζες τους στον αρχαιοελληνικό πολιτισμό, επιτελούσαν συγχρόνως και έναν θρησκευτικό,

κοινωνικό και επικοινωνιακό σκοπό, αφού δινόταν η ευκαιρία στους ανθρώπους να συναντηθούν, να συμπροσευχηθούν, να επικοινωνήσουν, να διασκεδάσουν και να εκφράσουν τις χαρές και τα προβλήματά τους. Ως πιστοί και βαθιά θρησκευόμενοι οι Κοκκινοπλίτες βίωναν μέσα από τα δρώμενα αυτά και κάποια θαύματα, αφού οι παρακλήσεις και τα βροχοφόρα λαογραφικά δρώμενα συνοδεύονταν συχνά από την θεόσταλη πολυπόθητη βροχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αδάμου, Ι. (1992). Κοκκινοπλός, Κοκκινοπλός.**
- Αναγνωστόπουλος, Π. (1971). Η αρχαία ολυμπιακή Πιερία, Θεσσαλονίκη.**
- Καϊμακάμης Β., (2010). «Βροχοφόρα λαογραφικά και θρησκευτικά δρώμενα στον Κοκκινοπλό Ολύμπου», Το Γεφύρι, 25-27.**
- Καϊμακάμης, Β., (2007). Απαγωγή και ομηρία στον Όλυμπο, Θεσσαλονίκη.**
- Καϊμακάμης Β., (1984). Οι Ελληνόβλαχοι. Κοκκινοπλός το Βλαχοχώρι του Ολύμπου, εκδ. Μαίανδρος, Θεσσαλονίκη.**
- Καλογιάννης, Β. (1955). Η ιστορία του Κοκκινοπλού, Λάρισα.**
- Μουρατίδης, Ι., (2008). Ιστορία φυσικής αγωγής και αθλητισμού του αρχαίου κόσμου, εκδ. Χριστοδουλίδη, Θεσσαλονίκη.**
- Μπουσμπούκης Α., (1995). Η Μα «μητέρα» στην Έδεσσα και τον ευρύτερο μακεδονικό χώρο (Πρακτικά του Α΄ Πανελληνίου Επιστημονικού Συμποσίου. Η Έδεσσα και η περιοχή της, Έδεσσα.**

Αρχαίοι συγγραφείς

- Αντίγονος Καρύστιος, Ιστοριών παραδόξων συναγωγή, 15.**

Προφορικές πηγές- συνεντεύξεις

Κάτοικοι των χωριών Καλύβια, Κοκκινοπλός, Ασπρόχωμα, Δίον.

<http://bit.ly/2ncpCud>